

mag. Nataša VODOPIVEC*

IZVAJANJE VODNE DIREKTIVE V RS

Povzetek:

Leto 2004 je v skladu z zahtevami Zakona o vodah, ki izhajajo iz zahtev evropske vodne direktive, eno pomembnejših mejnikov v uvajanju novega pristopa k upravljanju voda. Skladno z zahtevami predpisov je v obdobju od sprejema vodne direktive do konca leta 2004 potekal proces priprave upravnih in strokovnih podlag za začetek priprave načrtov upravljanja voda. Tako so bile na nacionalnem nivoju določene administrativne podlage za upravljanje voda, vključno z določitvijo meja osnovnih administrativnih enot v Republiki Sloveniji. Nadalje so bili pripravljene osnovni opisi značilnosti vodnih območij in pregled vplivov človekovega delovanja na stanje vode, izdelane so bile prve ekonomske analize rabe vode ter pripravljen pregled območij s posebnimi zahtevami, ki vključuje vodovarstvena območja, območja kopalnih voda, območja Nature 2000 ter občutljiva in ranljiva območja po predpisih na področju voda, okolja in narave. Vse navedene vsebine so bile skladno z zahtevami vodne direktive vključene v poročila Evropski Komisiji, hkrati pa predstavljajo podlage za pripravo Začasnega načrta upravljanja voda po Zakonu o vodah.

UVOD

Leto 2004 predstavlja prvi pomembnejši mejnik v procesu izvajanja Direktive 2000/60/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2000, ki določa okvir za delovanje Skupnosti na področju vodne politike (v nadaljevanju: vodna direktiva). V letu 2004 je bilo treba skladno z zahtevami vodne direktive Evropski Komisiji poročati podatke o pravni in administrativni ureditvi upravljanja voda v državah članicah, hkrati pa je bilo treba pripraviti prve analize značilnosti vodnih območij, ki bodo služili kot strokovna podlaga za vse nadaljnje aktivnosti v procesu priprave načrtov upravljanja voda. Republika Slovenija, ki že od leta 2002 aktivno sodeluje v evropskem procesu izvajanja vodne direktive, je skladno z zahtevami v letu 2003 pripravila ustrezne administrativne in pravne podlage ter v predpisanem roku, to je do 22. junija 2004, o tem poročala Evropski Komisiji, tako v tiskani, kot tudi v elektronski obliki.

V okviru aktivnosti v obdobju 2003 / 2004 je hkrati s pripravo pravnih in administrativnih podlag potekala intenzivna strokovna analiza značilnosti vodnih območij v Republiki Sloveniji, ki predstavlja podlago za pripravo drugega poročila Evropski Komisiji skladno z zahtevami vodne direktive. Obsega predvsem določitev vodnih teles površinskih in podzemnih voda, vključno z opredelitvijo tipov površinskih voda in referenčnih razmer za posamezne tipe, pripravo pregleda vplivov človekovega delovanja na stanje površinskih in podzemnih voda, pripravo ekonomske analize rabe vode ter pripravo pregleda območij posebnih režimov, to je različnih vrst zavarovanih, varovanih, varstvenih ali občutljivih in ranljivih območij, ki so določena po predpisih na področju voda, okolja in narave. Tudi o teh vsebinah je Slovenija skladno z zahtevami vodne direktive v pisni obliki že poročala v letu 2005, poročilo pa bo do marca 2006 oblikovano tudi v digitalni obliki na način, kot to določa evropski informacijski sistem voda.

Vsebine posameznih poročil so predstavljene v nadaljevanju.

STROKOVNA PODPORA IZVAJANJU VODNE DIREKTIVE V RS

Vodna direktiva v evropski prostor vnaša nov pristop k upravljanju voda, pri čemer je že direktiva sama oblikovana na drugačen način, kot starejše direktive na področju varstva ali urejanja voda. Novost vodne direktive je tako v načinu opredeljevanja ciljev, kot tudi v načinih ali mehanizmih za doseganje teh ciljev. Novi pristopi pa se ne pojavljajo le pri administrativnem vidiku upravljanja voda, pač pa se novosti izkazujejo tudi na povsem strokovnem področju. Vodna direktiva tako uvaja večji poudarek ekologiji, kot celovitemu pokazatelju stanja voda, hkrati pa se celovitost pristopov ali meril

* mag. Nataša Vodopivec, univ.dipl.ing.gradb., Ministrstvo za okolje in prostor, Dunajska 48, Ljubljana

izkazuje tudi v zahtevah po združevanju različnih pristopov k varovanju voda ter predvsem v zahtevah po celovitem načrtovanju ukrepov glede na različne vidike in različna merila.

Izvajanje tako kompleksnega procesa zahteva obsežne strokovne analize in obdelave podatkov, razvoj novih metodologij in tehnik dela, v veliki meri pa tudi dodatno pridobivanje vrste novih podatkov in informacij. Za Ministrstvo za okolje in prostor, ki je pristojno za upravljanje voda (v nadaljevanju: ministrstvo), te naloge opravljajo strokovne institucije, in sicer za problematiko površinskih voda Inštitut za vode RS, za problematiko podzemnih voda Geološki zavod RS in na področju dobrega stanja morja Morska biološka postaja Piran. Pomembno vlogo pri izvajanju vodne direktive, tako na administrativnem, kot tudi na strokovnem področju, pa ima Agencija RS za okolje, ki v nekaterih sklopih vsebin skupaj z ministrstvom usmerja delo strokovnih institucij, na nekaterih področjih pa ima osrednjo vlogo tako pri oblikovanju metodologij, kot pri analizi podatkov.

Vsi podzakonski akti, ki predstavljajo prenos posameznih segmentov vodne direktive v nacionalni pravni red, kot tudi poročila o izvajanju vodne direktive, ki so bila skladno z njenimi zahtevami posredovana Evropski Komisiji, izhajajo iz rezultatov strokovnega dela omenjenih institucij.

POROČILO O IZVAJANJU VODNE DIREKTIVE V LETU 2003

Administrativne podlage

Že z Zakonom o vodah (UL RS 67/02) je določeno, da strokovne naloge iz zakona, torej tudi pripravo načrtov upravljanja voda, izvaja ministrstvo, pristojno za okolje. Pripravljaivec načrtov, ali pristojna uprava, kot pripravljavca načrtov poimenuje evropska vodna direktiva, je torej Ministrstvo za okolje in prostor. Skupaj s svojimi organi v sestavi in strokovnimi institucijami, ki zanj izvajajo nekatere strokovne in razvojne naloge, je pristojno za izvajanje vseh nalog na področju upravljanja voda. Zakon tudi določa, da imamo v Republiki Sloveniji dve vodni območji in pet povodij oziroma porečij, katerih meje so bile v letu 2003 natančno določene s Pravilnikom o določitvi meja povodij in porečij ter meja vodnih območij z vodami 1. reda, ki jima pripadajo (UL RS 82/03).

POROČILO O IZVAJANJU VODNE DIREKTIVE V LETU 2004

Opis značilnosti vodnega območja

Opis značilnosti vodnih območij vključuje predvsem določitev vodnih teles površinskih in podzemnih voda, ki predstavljajo osnovne administrativne enote za izvajanje vseh nadaljnjih nalog upravljanja voda. Osnovna merila za določitev meja vodnih teles so podana že v vodni direktivi, predvsem pa v njenih prilogah. Zaradi zagotavljanja enotnega razumevanja zahtev na celotnem območju Evropske skupnosti oziroma v vseh njenih državah članicah, pa so bila na evropskem nivoju pripravljena nadaljnja strokovna navodila ter obrazložitev zahtev evropske vodne direktive. Skladno s temi dokumenti sta bila v Republiki Sloveniji v letu 2003 sprejeta pravilnika, in sicer Pravilnik o metodologiji za določanje vodnih teles površinskih voda in Pravilnik o metodologiji za določanje vodnih teles površinskih voda (UL RS 65/03). Na podlagi predpisanih metodologij so bila v letu 2005 določena vodna telesa površinskih in podzemnih voda.

Pravilnik o določitvi in razvrstitvi vodnih teles površinskih voda (UL RS 63/05) določa 155 vodnih teles površinskih voda, od tega 122 vodnih teles vodotokov, 3 vodna telesa jezer, 4 vodna telesa morja, 4 umetna vodna telesa in 22 kandidatov za močno preoblikovana vodna telesa, od teh dve na morju. Samostojna vodna telesa z imenom in lastno šifro so določena na rečni mreži vodotokov s prispevnimi površinami večjimi od 100 km² ter na jezerih s površino večjo od 0,5 km². Vsi vodotoki ali deli vodotokov, ki tem merilom ne ustrezajo, so priključeni samostojnim vodnim telesom, v katera se stekajo. Kandidati za močno preoblikovana vodna telesa bodo v okviru nadaljnjih aktivnosti do priprave načrtov upravljanja voda na vodnih območjih preverjena skladno s predpisano metodologijo, in dokončno opredeljena bodisi kot močno preoblikovana, bodisi kot naravna vodna telesa površinskih voda.

Pravilnik o določitvi vodnih teles podzemnih voda (UL RS 63/05) določa 21 vodnih teles podzemnih voda, ki so bila določena na podlagi merila, da vodonosniki ali vodonosni sistemi omogočajo odvzem pomembnih količin podzemne vode in se uporabljajo ali so namenjeni oskrbi s pitno vodo > 10m³ na dan, ali v količini, ki zadošča najmanj za 50 ljudi, ali na podlagi merila, da omogočajo pomemben tok podzemne vode. Pravilnik podaja tudi opise za vsako posamezno vodno telo podzemne vode, ki vključujejo splošni opis vodnega telesa, meteorološke značilnosti ter opis vodonosnikov, ki sestavljajo posamezno vodno telo.

Prikaz vplivov človekovega delovanja na stanje voda

Osnova za pripravo prikaza vplivov človekovega delovanja na stanje voda so bile uradne baze in evidence o točkovnih in razpršenih virih onesnaževanja, ki se zbirajo pri Ministrstvu za okolje in prostor ali drugih resornih ministrstvih na področju kmetijstva, prometa, rabe prostora, emisij v zrak, in podobno, ter uradne baze in evidence o stanju voda v Republiki Sloveniji, ki so služile kot osnova za presojo vplivov človekovega delovanja na stanje voda. Končni rezultat presoje je ocena verjetnosti doseganja okoljskih ciljev, ki predstavlja osnovo za nadaljnje aktivnosti na področju upravljanja voda.

Na podlagi razpoložljivih podatkov so bila oblikovana merila za opredelitev tistih obremenitev, za katere se ocenjuje, da vplivajo ali bi lahko vplivale na stanje voda, ter kriteriji za razvrstitev vodnih teles v dva do štiri razrede verjetnosti doseganja okoljskih ciljev. Kriteriji so bili oblikovani ločeno za podzemne in površinske vode, za slednje tudi ločeno glede na vrsto površinske vode.

Prikaz obremenitev in presoje vplivov za podzemne vode

Prikaz obremenitev podzemnih voda je bil pripravljen za razpršene vire onesnaževanja, obremenitve zaradi odvzemov in napajanja ter druge obremenitve, predvsem v povezavi s količinskim stanjem.

Točkovni viri onesnaževanja v prvi fazi zaradi pomanjkanja podatkov niso bili podrobneje obdelani, ocenjeno pa je bilo, da so točkovne obremenitve podzemnih voda razmeroma majhne glede na obremenitve iz razpršenih virov onesnaževanja. Razpršeni viri onesnaževanja so bili obravnavani z vidika obremenjevanja z dušikom iz kmetijstva, pri čemer so bile ocene izvedene na podlagi modela potencialnega vnosa dušika v odvisnosti od tipa območja po razvrstitvi CLC 2000, temu vnosu pa je bil prištet vnos iz aglomeracij, pri čemer je bilo upoštevano število prebivalstva in prisotnost ali odsotnost kanalizacije ter nekateri vnosi iz točkovnih virov onesnaževanja.

Obremenitve zaradi odvzemov so bile ocenjene na podlagi podatkov o odvzetih količinah vode Statističnega urada RS, obremenitve zaradi napajanja pa so zaradi pomanjkanja podatkov le deloma obravnavane v sklopu drugih obremenitev. V tem sklopu so bile obremenitve preverjene posredno glede na prisotnost umetnih kanalov in melioracijskih sistemov, akumulacij, pregrad in prisotnosti rudarjenja.

Ocena vplivov obremenitev na količinsko stanje vodnih teles podzemnih voda je bila izdelana na podlagi ocene ravnotežja, s katerim se ocenjuje ali količine dolgoročnih srednje letnih odvzemov presegajo razpoložljive količine podzemne vode.

Ocena vplivov obremenitev na kemijsko stanje je bila izdelana ob upoštevanju standardov kakovosti in meril po Uredbi o kemijskem stanju podzemnih voda (UL RS 11/02, 41/04), pri čemer je bila ocena izdelana za vsako posamezno vodno telo podzemne vode. Vpliv na kemijsko stanje je bil prikazan v obliki štiristopenjske lestvice in dopolnjen z informacijo o ocenjenih naraščajočih trendih onesnaževal.

Na podlagi pripravljenih prikazov obremenitev in presoje vplivov je bila izdelana ocena verjetnosti, ali bodo vodna telesa podzemnih voda dosegla zanje določene okoljske cilje.

Prikaz obremenitev in presoje vplivov za površinske vode

Prikaz obremenitev površinskih voda je bil pripravljen ločeno za točkovne vire onesnaževanja, razpršene vire onesnaževanja, hidrološke obremenitve in morfološke obremenitve.

Merila za točkovne vire onesnaževanja so bila oblikovana na podlagi veljavnih mejnih vrednosti za dovoljevanje izpustov v vode, upoštevani pa so bili izpusti iz komunalnih čistilnih naprav, industrijski izpusti, termično onesnaževanje in izpusti iz kanalizacijskih sistemov aglomeracij, ki nimajo komunalnih čistilnih naprav. Razpršeni viri onesnaževanja so bili v prvi fazi obravnavani z vidika obremenjevanja z dušikom iz kmetijstva, pri čemer so bile ocene izvedene na podlagi modela potencialnega vnosa dušika v odvisnosti od tipa območja po razvrstitvi CLC 2000.

Prisotnost hidroloških obremenitev je bila ocenjena na podlagi evidentiranih odvzemov vode ali zajezitev za razne namene rabe voda. Morfološke obremenitve pa so bile za vodotoke ocenjene na podlagi prilagojene lestvice za razvrstitev vodotokov glede na stanje hidromorfoloških elementov, izhajajoč iz Kategorizacije pomembnejših slovenskih vodotokov po naravovarstvenem pomenu, za jezera in morje pa na podlagi ocene hidromorfoloških sprememb obale. Kot pomembne morfološke obremenitve so bili obravnavani tudi pomembni objekti vodnogospodarske infrastrukture.

Za presojo vplivov obremenitev na vodna telesa površinskih voda so bila merila oblikovana na podlagi obstoječih standardov kakovosti, ki pa so bili nadgrajeni oziroma prilagojeni potrebam presoje vplivov na podlagi ekspertne ocene in izkušenj drugih držav članic Evropske skupnosti. Vpliv je bil za

vodotoke ocenjen ločeno glede na kemijske, biološke in hidromorfološke elemente stanja voda, za jezera in morje pa ločeno glede na trofičnost in hidromorfološke elemente stanja voda. Vpliv je bil za posamezna vodna telesa opredeljen v obliki štiristopenjske lestvice, razen za kemijske elemente, kjer je bila uporabljena dvostopenjska lestvica ocene vpliva.

Na podlagi pripravljenih prikazov obremenitev in presoje vplivov je bila izdelana ocena verjetnosti, ali bodo vodna telesa površinskih voda dosegla zanje določene okoljske cilje.

Ocena verjetnosti doseganja okoljskih ciljev

Za vsako posamezno merilo so bili oblikovane mejne vrednosti za razvrstitev vodnih teles v štiri razrede glede na verjetnost doseganja ciljev:

- **1 = ocenjuje se, da okoljski cilji bodo doseženi:** kadar je na razpolago dovolj ustreznih in zanesljivih podatkov o stanju vodnih teles, ki zanesljivo kažejo, da bodo cilji doseženi, ali je mogoče zanesljivo ugotoviti, da ni vpliva obremenitev na vodno telo ali so ti ocenjeni kot zanemarljivi;
- **2 = ocenjuje se, da okoljski cilji verjetno bodo doseženi:** kadar ni na razpolago dovolj ustreznih in zanesljivih podatkov o stanju vodnih teles, ki zanesljivo kažejo, da bodo cilji doseženi, in je vpliv obremenitev na vodno telo ocenjen kot majhen,
- **3 = ocenjuje se, da okoljski cilji verjetno ne bodo doseženi:** kadar ni na razpolago dovolj ustreznih in zanesljivih podatkov o stanju vodnih teles, ki zanesljivo kažejo, da cilji ne bodo doseženi, in je vpliv obremenitev na vodno telo ocenjen kot zmeren,
- **4 = ocenjuje se, da okoljski cilji ne bodo doseženi:** kadar je na razpolago dovolj ustreznih in zanesljivih podatkov o stanju vodnih teles, ki zanesljivo kažejo, da cilji ne bodo doseženi, ali, kadar ni na razpolago dovolj ustreznih in zanesljivih podatkov o stanju vodnih teles, ki zanesljivo kažejo, da cilji ne bodo doseženi, in je vpliv obremenitev na vodno telo ocenjen kot velik.

Ocena verjetnosti doseganja ciljev za površinske vode

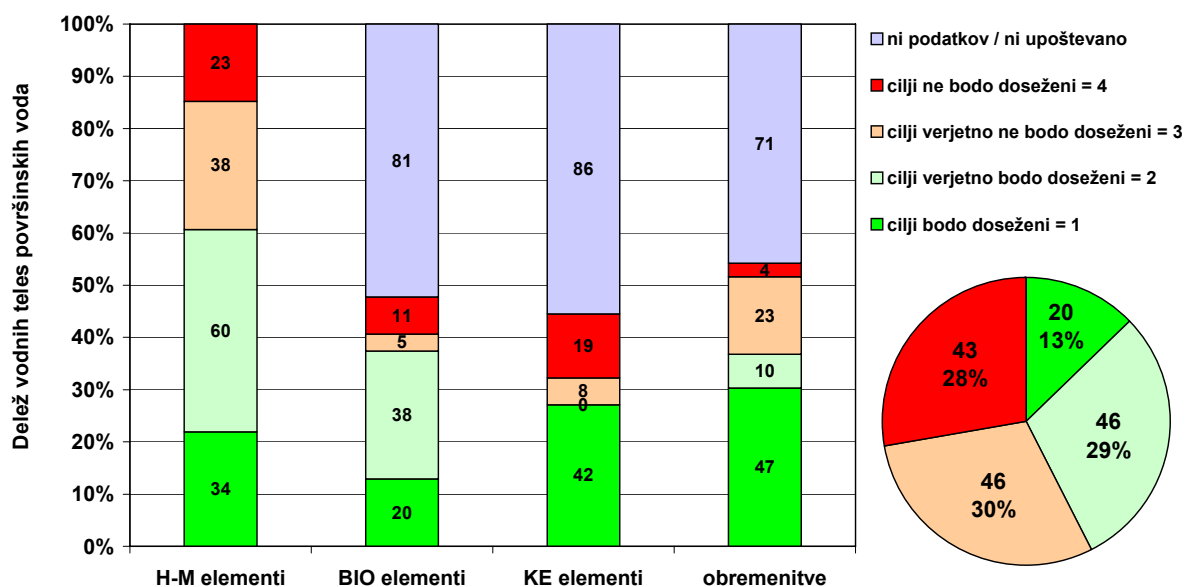
Ocena verjetnosti doseganja okoljskih ciljev je bila izdelana ločeno glede na štiri merila, in sicer:

- hidromorfološke elemente na podlagi ocene morfoloških sprememb ali sprememb hidroloških značilnosti,
- biološke elemente na podlagi rezultatov nacionalnega monitoringa bioloških parametrov,
- kemijsko stanje na podlagi ocene stanja po Uredbi o kemijskem stanju površinskih voda, dopolnjeno z oceno kemijskega stanja glede na nekatere dodatne relevantne kemijske snovi,
- obremenitve iz točkovnih in razpršenih virov onesnaževanja v zaledjih vodnih teles, za katera ni podatkov nacionalnega monitoringa kakovosti površinskih voda.

Mejne vrednosti za razvrščanje v štiri razrede verjetnosti doseganja ciljev so bile opredeljene na podlagi obstoječih študij in strokovnih podlag ter obstoječih mejnih vrednosti kemijskih oziroma bioloških parametrov dobrega stanja površinskih voda, dopoljenih na podlagi ekspertne presoje dodatno zbranih podatkov in informacij ter opazovanj s terena. Parametrom kemijskega stanja po veljavnih predpisih so bili tako dodani nekateri dodatni relevantni kemijski parametri, za katere so bile mejne vrednosti določene na podlagi ekspertne presoje; za biološke parametre so bile ekspertno določene vrednosti saprobnega indeksa za razvrstitev glede na štiristopenjsko lestvico verjetnosti doseganja okoljskih ciljev; hidromorfološki elementi ekološkega stanja voda pa so bili ocenjeni na podlagi obstoječe kategorizacije vodotokov v Republiki Sloveniji po naravovarstvenem pomenu, pri čemer so bila merila prilagojena tako, da so omogočala razvrstitev vodnih teles v štiri razrede verjetnosti doseganja ciljev, pri ocenjevanju pa je bilo na podlagi ekspertne presoje upoštevano tudi obremenjevanje zaradi odvzemov.

Na podlagi analize obstoječih podatkov in ob upoštevanju oblikovanih meril za oceno verjetnosti doseganja ciljev je bila izdelana ocena verjetnosti doseganja ciljev za vsako posamezno vodno telo površinske vode. Rezultate razvrstitve v štiri razrede verjetnosti glede na posamezna merila prikazuje stolpčni grafikon na sliki 1.

Ocena doseganja ciljev po različnih merilih

Slika 1: Razvrstitev vodnih teles površinskih voda v razrede verjetnosti doseganja ciljev glede na posamezna merila in končna razvrstitev

Iz rezultatov prikazanih v stolpičnem grafikonu na sliki 1 je razvidno, da je v razred 4, ki predstavlja veliko verjetnost, da cilji ne bodo doseženi, največ vodnih teles razvrščenih glede na hidromorfološke elemente. Podoben delež vodnih teles se v razred 4 razvršča tudi glede na kemijsko stanje. Deleži vodnih teles, ki se razvrščajo v preostale razrede verjetnosti doseganja ciljev, se občutneje razlikujejo glede na uporabljena merila. Iz grafikona je tudi jasno razvidno, da v obstoječem nacionalnem monitoringu kakovosti površinskih voda kar za polovico vodnih teles ni reprezentativnih merskih mest in zanje torej ni na razpolago podatkov o kemijskem stanju ali stanju bioloških parametrov. Za ta vodna telesa je bila ocena verjetnosti doseganja okoljskih ciljev oblikovana glede na hidromorfološke elemente in glede na obremenitve v zaledju. Izvedena je bila tudi primerjava ocene glede na kemijsko stanje ter glede na obremenitve iz virov onesnaževanja. Za nekatera vodna telesa je bilo ugotovljeno občutno odstopanje med obema ocenama, kar je lahko posledica nezadostne reprezentativnosti merskih mest obstoječe nacionalne monitoring mreže za posamezna vodna telesa, lahko pa tudi posledica pregrobnih meril za oceno verjetnosti doseganja ciljev glede na obremenitve.

Za oceno, za kolikšen delež vodnih teles v Republiki Sloveniji obstaja velika verjetnost, da cilji ne bodo doseženi, je bila oblikovana tudi končna razvrstitev posameznih vodnih teles v razrede verjetnosti doseganja ciljev tako, da je bila upoštevana najslabša izmed ocen po posameznih merilih, pri tem se je le za vodna telesa, za katera ni podatkov monitoringa, upoštevalo oceno doseganja ciljev na podlagi obremenitev. Rezultati so prikazani na tortičnem grafikonu na sliki 1.

V razred 4 je razvrščenih 43 vodnih teles površinskih voda, kar predstavlja 28 odstotkov vseh vodnih teles površinskih voda. Največje število vodnih teles, kar 19, je v razred 4 razvrščenih glede na hidromorfološke elemente. Pri tem gre v veliki večini primerov za vodna telesa, ki so bila pri prvi določitvi opredeljena kot kandidati za močno preoblikovana vodna telesa, ki predstavljajo eno izmed možnih izjem pri doseganju ciljev vodne direktive. Takšna vodna telesa so npr. vodna telesa na Dravi, Savi in Soči na območjih hidroenergetske izrabe, ali umetna vodna telesa, nastala zaradi hidroenergetske rabe vode ali varovanja priobalnih zemljišč pred poplavami. Morebitna potrditev teh izjem bo predmet obsežne analize in utemeljitve v okviru priprave prvih načrtov upravljanja voda na vodnih območjih Donave in Jadranskega morja, do konca leta 2009. 10 vodnih teles je bilo v razred 4 razvrščenih na podlagi rezultatov monitoringa kemijskih in bioloških parametrov, 8 vodnih teles pa na podlagi rezultatov ugotavljanja kemijskega stanja. Takšna vodna telesa so nekatera bolj obremenjena vodna telesa, večinoma v spodnjem toku vodotokov, kot na primer Ščavnica, Kamniška Bistrica, Cerkniščica, Ljublanica, Paka, Sotla, Rinža, pa tudi Koren in Logaščica, na nekaterih odsekih tudi Sava in Savinja. Za vodna telesa, za katera ni na razpolago podatkov o monitoringu kemijskih ali bioloških parametrov, je bila ocena verjetnosti izdelana tudi na podlagi obremenitev v zaledju vodnih teles, pri čemer so bila na podlagi obremenitev v razred 4 razvrščeni 2 vodni telesi. To sta vodna

telesa na vodotokih Paka in Hudinja. Preostala vodna telesa so bila v razred 4 razvrščena glede na več različnih meril.

V razred 3 in 2 je bilo razvrščenih po 46 vodnih teles, kar predstavlja po 30 odstotkov. Za preostala vodna telesa, to je za 13 odstotkov vseh vodnih teles površinskih voda se na podlagi razpoložljivih podatkov in trenutnega poznavanja razmer v Republiki Sloveniji ocenjuje, da bodo okoljski cilji doseženi. Tudi pri razvrščanju v razrede 3, 2 in 1 je bilo odločilno merilo hidromorfoloških elementov, saj so spremembe hidromorfoloških značilnosti ali njihova kombinacija z drugimi obremenitvami razlog za razvrstitev v razred 3 kar v 27 primerih vodnih teles, za razvrstitev v razred 2 pa kar v 26 primerih vodnih teles površinskih voda. Razlog za to je morebiti tudi dejstvo, da je prav razvrstitev glede na hidromorfološke elemente sistematično obdelana za večino slovenskih vodotokov, medtem ko so preostali podatki na razpolago le za nekatere od njih.

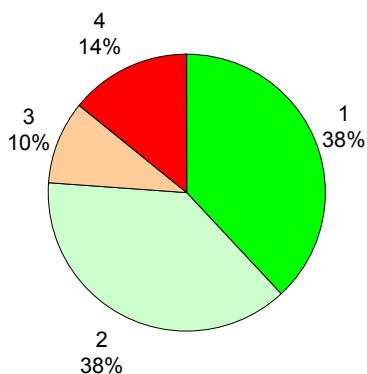
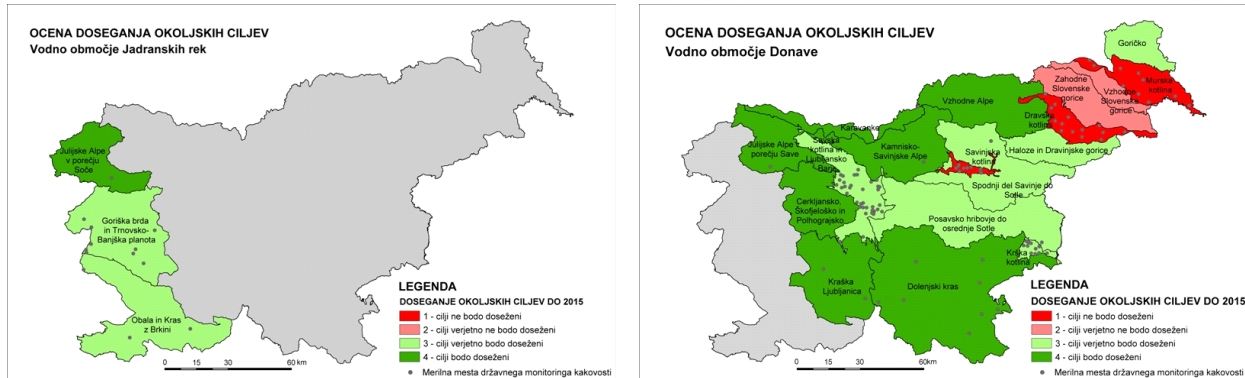
Ocena verjetnosti doseganja ciljev za podzemne vode

Ocena verjetnosti doseganja ciljev za vodna telesa podzemnih voda je bila izdelana na podlagi podatkov o kemijskem stanju podzemnih voda, količinskem stanju podzemnih voda in, kjer ni podatkov nacionalnega monitoringa o kemijskem stanju ali količinskem stanju, tudi na podlagi obremenitev iz virov onesnaževanja.

Ocena je bila izdelana ločeno glede na vplive obremenitev iz virov onesnaževanja ter glede na obremenitve zaradi odvzemov. Ocena doseganja ciljev glede na vplive obremenitev iz točkovnih in razpršenih virov onesnaževanja temelji na analizi sedanjega kemijskega stanja podzemne vode, ocene stopnje obremenjevanja vodnega telesa podzemne vode ter napovedi kemijskega stanja podzemne vode s podaljšanjem trenda proti letu 2015. Ocena doseganja ciljev je opredeljena kot razvrstitev v štiri razrede verjetnosti.

Ocena verjetnosti doseganja ciljev glede na obremenitve zaradi odvzemov temelji na analizi porabljenega deleža celotne razpoložljive količine podzemne vode oziroma analizi spreminjanja vodostajev ter oceni ravnovesja. Na podlagi razpoložljivih podatkov in trenutnega poznavanja razmer v Republiki Sloveniji o količinskem stanju vodnih teles podzemnih voda se ocenjuje, da bodo okoljski cilji doseženi

Rezultate ocene verjetnosti prikazuje grafikon na sliki 3.

Slika 3: Razvrstitev vodnih teles podzemnih voda v razrede verjetnosti doseganja ciljev glede na obremenitve iz virov onesnaževanja

Ocena verjetnosti doseganja okoljskih ciljev s projekcijo za leto 2015 je bila za 13 vodnih teles podzemnih voda izdelana na podlagi podatkov državnega monitoringa kakovosti podzemnih voda, za 8 teles podzemne vode pa na podlagi pričakovanih obremenitev iz točkovnih in razpršenih virov onesnaževanja.

Za tri vodna telesa podzemnih voda »Savinjska kotlina«, »Dravska kotlina« in »Murska kotlina« je bila ocenjena velika verjetnost, da okoljski cilji ne bodo doseženi. V vseh treh primerih je za oceno verjetnosti doseganja okoljskih ciljev v letu 2015 odločilno gibanje vsebnosti nitratov, ki v obdobju zadnjih nekaj let ne izkazuje trenda upadanja, v primeru vodnega telesa »Savinjska kotlina« trend celo narašča. V vseh treh vodnih telesih je zaznati tudi probleme z gibanjem vsebnosti atrazina in desetilatrazina.

Za dve vodni telesi podzemnih voda »Zahodne Slovenske gorice« in »Vzhodne Slovenske gorice« ni na razpolago podatkov monitoringa z reprezentativnih merskih mest, zato je bila ocena verjetnosti doseganja ciljev izdelana le na podlagi pomembnejših obremenitev. Ocena izkazuje, da okoljski cilji verjetno ne bodo doseženi.

Za vsa preostala vodna telesa podzemnih voda se ocenjuje verjetnost, da cilji bodo ali verjetno bodo doseženi.

Pri presoji končnih rezultatov ocene verjetnosti doseganja ciljev je tako pri površinskih, kot tudi podzemnih vodah treba upoštevati tudi to, da je ocena izdelana na podlagi obstoječega stanja, obstoječih podatkov in informacij ter trenutnega poznavanja razmer na terenu, ter da je ocena le eden od korakov v procesu priprave načrtov upravljanja voda. Glavni pomen analize oziroma ocenjevanja verjetnosti doseganja ciljev je namreč ugotavljanje, na katerem območju in zaradi katerih razlogov so slovenske vode problematične, kako oblikovati programe monitoringa, da bomo stanje voda še boljše poznali in spremljali, predvsem pa, kako oblikovati programe ukrepov, da bomo okoljske cilje v resnici dosegli v ustreznem roku. Pri tem bo v okviru nadaljnjih aktivnosti nadvse pomembno skrbno spremljanje učinkovitosti že načrtovanih ukrepov ali ukrepov v izvajanju, hkrati pa natančno ugotavljanje preostalih problemov ter dodatnih možnih in seveda tehnično izvedljivih, hkrati pa ekonomsko sprejemljivih ukrepov.

Ekonomske analize rabe vode

Vodna direktiva poleg vidikov spremljanja in zagotavljanja kakovosti voda v procese upravljanja uvaja tudi socio-ekonomski vidik. Ta se odraža tako v ekonomskih analizah rabe vode, kot v ekonomskih analizah stroškovne učinkovitosti ukrepov. Ekonomski vidik je tudi eden od mehanizmov za doseganje dobrega stanja voda, kar se odraža v zahtevah po uresničevanju načela »plača povzročitelj obremenitve« ter v zahtevah po zagotavljanju ekonomske cene vode, ki bo na podlagi ustrezne cenovne politike za vodo pripomogla k racionalnejši rabi vode. Pri tem se mora v analize rabe vode ustrezno vključiti tudi stroške izvedbe stroškovno učinkovitega programa ukrepov, opredeljenega za posamezno vodno območje zaradi doseganja ciljev načrta upravljanja voda na tem vodnem območju.

V letu 2004 so bile izvedene prve analize rabe vode, in sicer so bili izračunani splošni socio-ekonomski kazalci ter določeni ekonomski kazalci in kazalci rabe vode po sektorjih, ki so bili primerjani med seboj.

Analize socio-ekonomskih kazalcev izhajajo iz razpoložljivih podatkov o številu prebivalcev, gospodinjstev in njihove povprečne velikosti ter ocene gospodarskega položaja Slovenije. Analize ekonomskih kazalcev in kazalcev rabe vode po sektorjih pa izhajajo iz analize stroškov in analize količin posameznih vrst rabe voda. Veljavne vrste povračil stroškov za rabo vode so vodno povračilo in povračilo za vodne pravice ter dajatev za obremenjevanje voda. Analize so izdelane na podlagi podatkov Agencije RS za okolje in Statističnega urada RS.

V okviru prvih analiz rabe vode je bila izdelana tudi ocena trendov rabe vode glede na gibanje prebivalcev in gospodarski razvoj.

Prikaz območij s posebnimi zahtevami

Skladno s 4. členom vodne direktive, ki vključuje zahteve glede opredeljevanja okoljskih ciljev za posamezna vodna telesa, je pri opredeljevanju teh ciljev treba upoštevati vse že veljavne okoljske cilje, izhajajoče iz obstoječih, starejših direktiv na področju upravljanja voda. Za vodna telesa, ki segajo na območja posebnih režimov, določena po drugi veljavni evropski in nacionalni zakonodaji, je tako poleg ciljev vodne direktive treba upoštevati tudi cilje zakonodaje, po kateri so bila posamezna območja določena, vključno z roki za doseganje teh ciljev.

Območja s posebnimi zahtevami, ki jih je v procesu izvajanja vodne direktive treba upoštevati, so območja, določena po zakonodaji na področju upravljanja voda, varstva okolja in ohranjanja narave. V slovenskem prostoru so to zlasti vodovarstvena območja in območja kopalnih voda po predpisih o vodah, občutljiva in ranljiva območja po predpisih o varstvu okolja ter območja Natura 2000 po predpisih o ohranjanju narave, če so določena na podlagi živalskih ali rastlinskih vrst, neposredno odvisnih od vode.

Skladno z zahtevami vodne direktive so ta območja povzeta po ustrezni zakonodaji, prikazana v poročilu, hkrati pa so za vsakega od njih opisane glavne zahteve zakonodaje, po katerih so določena.

ZAČASNI NAČRT UPRAVLJANJA VODA

Zakon o vodah poleg zahtev vodne direktive določa tudi nekatere dodatne vidike in mehanizme na področju upravljanja voda. Tako Zakon o vodah v prehodnem obdobju do sprejema načrtov upravljanja voda na vodnih območjih Donave in Jadranskega morja določa tudi pripravo Začasnega načrta upravljanja voda za celotno območje Republike Slovenije.

Obvezna vsebina Začasnega načrta upravljanja voda izhaja iz zakona o vodah in vključuje vse vsebine, o katerih je treba skladno z zahtevami vodne direktive poročati v obdobju 2003 / 2004, poleg tega pa tudi povzetek spremljanja stanja in prikaz stanja vodnih teles površinskih in podzemnih voda ter opredelitev pomembnih zadev upravljanja voda in opredelitev okoljskih ciljev v prehodnem obdobju. Na nacionalnem nivoju mora tako ministrstvo, ob strokovni podpori njegovih organov v sestavi in strokovnih institucij, vsebine prvega in drugega poročila Evropski Komisiji nadgraditi in skladno z nacionalno zakonodajo predlagati Vladi Republike Slovenije sprejem Začasnega načrta upravljanja voda.

Z Začasnim načrtom upravljanja voda bodo tako v slovenskem prostoru določena osnovna izhodišča za upravljanje voda, ki se bodo v prehodnem obdobju izkazovala zlasti kot opredelitev območij ali vodnih teles, kjer so uvedeni posebni režimi, ali območij oziroma vodnih teles, kjer je pred sprejemom odločitev o nadaljnjem dovoljevanju rabe voda ali prostora, potrebo izvesti poglobljene analize morebitnih vplivov takšnih posledic na stanje voda ali celo na njegovo poslabšanje. Hkrati bodo iz izhodišč, podanih v začasnem načrtu upravljanja voda, izhajale prioritete naloge Agencije RS za okolje in tudi ministrstva, še zlasti glede spremljanja stanja voda in drugih načinov zbiranja ustreznih podatkov in informacij za pripravo načrtov upravljanja voda na vodnih območjih in pripadajočih programov ukrepov za doseganje ciljev, določenih za posamezna vodna telesa v načrtih upravljanja voda.

ZAKLJUČKI

Izvajanje vodne direktive je zahteven proces, ki tako na nacionalnem kot tudi na evropskem nivoju uvaja pomembne novosti, tako glede pristopov k izvajanju kot tudi na področju strokovnih meril obravnave problematike voda.

Da se zagotovi korektne, hkrati pa racionalne in glede na nacionalne razmere sprejemljive načine in pristope pri izvajanju zahtev vodne direktive, je nadvse pomembno zagotoviti celovitost celotnega procesa. Ta celovitost se mora izkazovati tako v sodelovanju različnih vrst institucij, različnih resorjev ter različnih področij dela, kot tudi v sodelovanju različnih vej stroke in raziskovalnih področij, ter nenazadnje v vključevanju zainteresirane javnosti. Le ob dobri obveščenosti, medsebojni izmenjavi informacij in izkušnjah ter konstruktivnem sodelovanju vseh akterjev, ki tako ali drugače vplivajo na vode, bo mogoče uveljaviti nove pristope in zadostiti vsem zahtevam moderne evropske in nacionalne zakonodaje, hkrati pa varovati nacionalne interese, zlasti pa dobro stanje voda in širšega okolja nasploh ohranjati tudi za bodoče generacije.

VIRI

- 1) Zakon o vodah ZV -1 (Uradni list RS; št. 67/02);
- 2) Direktiva 2000/60/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2000, ki določa okvir za delovanje Skupnosti na področju vodne politike;
- 3) Pravilnik o določitvi meja povodij in porečij ter meja vodnih območij z vodami 1. reda, ki jima pripadajo (Uradni list RS št. 82/03);
- 4) Pravilnik o določitvi vodnih teles podzemnih voda (Uradni list RS št.63/2005);
- 5) Pravilnik o določitvi in razvrstitvi vodnih teles površinskih voda (Uradni list. RS št.63/2005);
- 6) Izvajanje vodne direktive, Poročilo na podlagi 53. člena Zakona o vodah in v skladu s 3. členom Direktive 2000/60/ES Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2000, ki določa okvir za delovanje Skupnosti na področju vodne politike, MOP, junij 2004;
- 7) Izvajanje vodne direktive na vodnem območju Donave, Poročilo na podlagi 193. člena Zakona o vodah in v skladu s 5. členom in Prilogo II in III ter 6. členom Direktive 2000/60/ES Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2000, ki določa okvir za delovanje Skupnosti na področju vodne politike, MOP, julij 2005;
- 8) Ocena in ugotavljanje ali bodo vodna telesa površinskih voda dosegla cilje kakovosti, Program izvajanja vodne direktive v obdobju 2004 / 2005, IzV RS september 2005.